

2. Вилегжаніна Т. Трансформація функцій публічних бібліотек у реаліях сьогодення. *Бібліотечна планета*. 2018. № 1. С. 4–5.
3. Мірошнікова А. Європейський хаб – у кожне село: історія неймовірного перетворення однієї бібліотеки. *Освіторія Медіа*. URL: <https://osvitoria.media/experience/evropejskuj-hab-u-kozhne-selo-istoriya-nejmovirnogo-peretvorennya-odniyei-biblioteku/> (дата звернення: 07.04.2024).
4. Пугач Л. Діяльність публічних бібліотек в умовах трансформацій, викликаних повномасштабною російською військовою агресією. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 3. С. 28–33.
5. У КПІ відкрили перше в Україні смартукриття для студентів CLUST SPACE. *Офіційний сайт Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*. URL: <https://kpi.ua/clust-space-about> (дата звернення: 07.04.2024).

Анотація. У дослідженні представлені новітні трансформації вітчизняних бібліотек, що є відповіддю як на загальні суспільні зміни, пов'язані зі всеохопною інформатизацією та цифровізацією, глобалізаційними процесами, так і на виклики та загрози воєнного часу в умовах агресії РФ проти України. Розглянуто приклади реалізації смартпросторів у сучасних бібліотечних закладах та проаналізовано мультифункціональні можливості, які вони надають користувачам.

Ключові слова: бібліотека, інформаційний центр, смартпростір, коворкінг, повномасштабна війна РФ проти України.

УДК 025.2:001.8

Наливайко Орест Олегович
(наук. керівник – д-р техн. наук, професор Жежнич П. І.)
Національний університет «Львівська Політехніка», м. Львів
ПОКАЗНИКИ ТА МЕТРИКИ АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ
БІБЛІОТЕЧНИХ ФОНДІВ

Бібліотечні фонди являють собою набір документів, які відрізняються не лише за обсягом, але й за їх суттю. Однак з моменту, коли бібліотеки перейшли від ролі простих сховищ книг до активних поширювачів інформації серед читачів, виникла проблема з оптимальним вирівнюванням між збереженням та використанням документів. Ведення обліку бібліотечного фонду є важливим складником для державного статистичного обліку, складання звітів бібліотеки, планування діяльності та оцінки якості використання інформаційних ресурсів бібліотеки. Цей процес включає в себе систему методів та підходів, спрямованих на фіксацію різних аспектів бібліотечного фонду, як-от його обсяг, структура, рух, збереження та використання. Проведення обліку, зберігання та використання документів із бібліотечного фонду здійснюється відповідно до нормативних актів, прийнятих компетентними органами, що мають справу з культурною політикою та мистецтвом [4].

Розвиток електронних бібліотек призвів до виникнення нових термінів, теоретичних концепцій і теорій документного фонду. Метою цього процесу є встановлення взаємозв'язку між поняттями «документний фонд», «документний ре-

сурс», «електронний документ», «документальний масив», «документальний потік» [1]. Електронна (цифрова) бібліотека є розподіленою інформаційною системою, що забезпечує доступ користувачів до документів з різних комунікаційних систем [6]. У кінці 1990-х років фахівці з фондознавства зрозуміли, що бібліотека вибирає лише портативні документи, які зазвичай не є автентичними і несуть інформацію через зафіксовану на носіях кодову систему. В умовах сучасності більш продуктивного вважається класифікація системи ознак, які характеризують інформаційні ресурси [1].

Аналіз використання бібліотечних фондів через розгляд різноманітних показників є необхідним і важливим для ефективного управління бібліотечними ресурсами та задоволення потреб користувачів. Класифікація, яка може бути запропонована Л. Маслянко та П. Лісовим [5], а саме: кількість видач та кількість відвідувачів, рівень популярності матеріалів, відсоток використання фонду, середній час використання матеріалів, рівень задоволеності користувачів, динаміка використання фонду в часі та кількість запитів на конкретні теми або предмети. Ці показники допомагають бібліотекам зберігати та покращувати якість своїх послуг, а також адаптувати свою діяльність до змін у потребах та інтересах користувачів.

Сьогодні найбільш популярними є підходи бібліотекознавчих дисциплін, які акцентують на інформаційному забезпеченні користувачів (читачів) та розглядають бібліотечне середовище як маркетингове, де використовуються сучасні методи досліджень та наукового аналізу бібліотечних фондів. У цьому контексті відзначимо зміни в методології, які використовувалися бібліотекознавцями останнім часом.

Метрики аналізу використання бібліотечних фондів – це числові показники, які використовуються для вимірювання та оцінки ефективності використання різних аспектів бібліотечних колекцій. Ці метрики допомагають бібліотекам зрозуміти, як їх ресурси використовуються користувачами, і дають змогу приймати обґрунтовані рішення щодо подальшого розвитку та управління колекціями. Метрики допомагають бібліотекам зрозуміти, як їх ресурси використовуються, та допомагають у розробці стратегій для забезпечення якісного обслуговування користувачів і підвищення ефективності діяльності бібліотеки [2].

Під час аналізу бібліотечних фондів використовують різноманітні методи, зокрема такі: прямий огляд матеріалів у бібліотеці, вибірковий тематичний огляд для аналізу конкретних аспектів, метод статистичного аналізу для визначення характеристик та тенденцій, соціологічний аналіз для дослідження соціальних аспектів використання фонду, бібліографічний метод для аналізу бібліографічних записів та метаданих, використання фотографій та графіків для візуалізації даних, метод математичного моделювання для прогнозування та аналізу, кореляційний та факторний аналізи для вивчення взаємозв'язків та впливу різних факторів [8]. Ці методи сприяють отриманню різноманітної та детальної інформації про бібліотечні фонди, що є ключовим для ефективного управління та розвитку бібліотек.

Під час аналізу використання бібліотечних фондів вирішуються такі завдання: оцінка ефективності використання певних частин книжкового фонду, вида-

лення з фонду матеріалів, які мало використовуються, застарілих, дублетних або зношених, визначення необхідності поповнення фонду новими виданнями, виявлення прогалин у комплектуванні фонду, встановлення хронологічних меж використання окремих документів [3].

Кожна бібліотека визначає свою місію, спрямовану на виконання запитів місцевої громади. Робота з формування фонду вимагає від бібліотекаря знання потреб користувачів, а також вивчення профілю регіону, стану і планів його розвитку, складу населення та інших факторів. Для цього проводяться соціологічні бібліотечні дослідження, в яких використовуються різні методи збору, обробки та аналізу соціальної інформації про читачів. Серед методів збирання інформації наукове спостереження відіграє ключову роль [5]. Це систематичне, фіксоване та планомірне спостереження об'єктів бібліотечної дійсності для отримання достовірних знань про них, яке передбачає попереднє складання конкретного плану.

Отже, в контексті зростання значення бібліотеки як соціального інституту та закладу культури, мета якого полягає у збереженні різноманітних видів документів і зосередженні уваги на користувачі, які споживають інформацію з бібліотечних фондів, можна зазначити, що не лише методологія та теорія бібліотекознавства і фондознавства пов'язані між собою, але й у бібліотекознавстві немає питань, які б не були пов'язані з бібліотечними фондами та проблемами фондознавства.

Список використаних джерел

1. Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації: матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2020 р.). 2020. 735 с.
2. Василенко О. Сучасні аспекти методології бібліотечної статистики. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2008. С. 185–197.
3. Василенко О. Статистичні дослідження в бібліотеках *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2007. С. 679–689.
4. Гудимова Н. Формування бібліотечного фонду. Маркетинговий підхід Київ. 2006. С. 36.
5. Давидова І. О. Інноваційна політика бібліотек України: зміст та стратегії розвитку в інформаційному суспільстві: автореф. дис. ... д-ра наук з соц. ком. Харків. 2008. 51 с.
6. Кушнарченко Н. М. Методологічні засади книгознавчих, бібліотекознавчих і бібліографознавчих досліджень. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2004. Вип. 15. С. 84–94.
7. Маслянюк Л. П. Проблеми і технології продукування інформаційних ресурсів. *Сучасні тенденції розвитку інформаційних технологій*. (11–13 грудня 2006 р.). Луганськ, 2007. С. 184–189.
8. Скаченко О. О. Перспективи та інновації у бібліотеках ХХІ століття. *Вісник Книжкової палати України*. 2015. № 8. С. 51–52.

Анотація. Досліджено процес формування показників та метрик для оцінки бібліотечних фондів у контексті розвитку теорії та методології фондознавства. Проведено аналіз змін у способах та методах аналізу бібліотечних фондів, що виникли внаслідок поширення інформаційно-цифрових технологій, а також описано нові підходи та практики у діяльності бібліотек.

Ключові слова: бібліотека, бібліотекознавство, метрика, бібліотечний фонд.

